

Życiorys św. Tomasza

(1224/25 - 1274)

Życie i działalność św. Tomasza z Akwinu przypada na wiek XIII, który słusznie nazywany jest "złotym wiekiem scholastyki". Przez większą część życia Tomasza papieżem jest Innocenty III, a królem Francji św. Ludwik IX. Cesarstwo, po śmieci Fryderyka II Barbarossy przeżywa kryzys; niebawem ze sceny zejdzie dynastia Hohenstaufów, a pojawia się na niej ambitni parweniusze rodem z Habsburga. Europa, dzięki kontaktom z Arabami, doznaje ożywczego wpływu ich kultury; w dziedzinie nauki wpływ ten stanowi myśl i teksty Arystotelesa. Do tej pory panuje niemal niepodzielnie w nauce chrześcijańskiej idealistyczna filozofia Platona i Plotyna dostosowana do użytku teologicznego przez św. Augustyna, żyjącego u schyłku starożytności.

Tomasz dzięki zbiegowi okoliczności, wywołanymi nieustannym konfliktem cesarza Fryderyka z papieżem Innocentym studiuje na cesarskim uniwersytecie w Neapolu, gdzie z niezwykłą gorliwością wykładano pisma Arystotelesa, których lektury papież zakazał na uniwersytetach podlegających Rzymowi. W Neapolu spotyka też Tomasz uczniów św. Dominika; urzekają go ni swoją bezkompromisowością w stosunku do szerzącego się w Kościele i świecie zła oraz ewangeliczną prostotą życia. W 1244 r. wstępuje Tomasz do Zakonu Kaznodziejów. Przełożeni, aby uchronić nowicjusza przed rodziną, która sprzeciwiła się jego decyzji oraz aby umożliwić mu pogłębianie znajomości filozofii, głównie w wersji Arystotelesowskiej, wysłali Tomasza na Uniwersytet Paryski do św. Alberta Wielkiego, który był najśłynniejszym wówczas uczonym dominikaninem i uchodził za znawcę filozofii Arystotelesa. Po

drodze do Paryża Tomasz został na polecenie matki porwany przez braci i uwięziony. Po roku matka ustąpiła. Tomasz do miasta filozofów. Studiuje u Alberta Wielkiego i wraz z nim wyjeżdża do Kolonii w 1248 r., aby już niebawem wrócić na Sorbonę jako wykładowca. Wiosną 1256 r. Tomasz zostaje promowany na mistrza świętej teologii. Jest na uniwersytecie - jako zakonnik - atakowany przez duchownych z kapituły katedralnej paryskiej, posiadających dotychczas decydujące znaczenie na uczelni. Powstają teksty w obronie zakonów żebrzących. Pod koniec 1259 r. Tomasz zostaje odwołany z Paryża; przybywa do Neapolu, gdzie organizuje tu Studium Generalne dominikanów. Od 1261 r. jest wykładowcą teologii w kurii papieskiej. Jesienią 1268 r. udaje się ponownie do Paryża, aby tym razem, z kolei, włączyć się w spór o rzeczy znacznie ważniejsze niż stanowiska uniwersyteckie. Otóż na wydziale "artium" Siger z Brabancji z dużą siłą głosi awerroizm. W 1272 r. Tomasz wyjeżdża z Paryża do Florencji i Neapolu, gdzie obejmuje katedrę teologii na uniwersytecie. Na św. Mikołaja, 6 grudnia 1273 r., doznaje dziwnego przeżycia podczas odprawiania nabożeństwa i od tego dnia zaprzestaje pracy. W lutym 1274 r., na polecenia papieża Urbana IV, udaje się do Lyonu na sobór powszechny. Po drodze stan zdrowia Tomasza pogorszył. Podróżni zatrzymali się w opactwie cystersów w Fossanova, gdzie rankiem 7 marca Tomasz zakończył życie.

Mówi się niekiedy, że jak Augustyn "ochrzcił" Platona, tak Tomasz "ochrzcił" Arystotelesa. Jest to jednak zbyt daleko idące uproszczenie. Tomasz bowiem, korzystając z arystotelesowskiego realizmu stworzył własną metafizykę istnienia (esse), która nie tylko zapewniła mu trwałe miejsce w historii myśli ludzkiej, ale stanowi po dziś dzień drogowskaz dla ludzkich wysiłków zmierzających do pełniejszego odczytania tajemnic rzeczywistości. Stanowi to istotę tomizmu

i kamień obrazy dla tych, którzy dokonania Tomasza chcieliby zamknąć w ponurym muzeum średniowiecza.

Na sprzeciw wobec tomizmu nie trzeba było czekać do XX wieku. Dokładnie 3 lata po śmierci Tomasza, 7 marca 1277 r., biskup Paryża i wielki kanclerz Uniwersytetu w jednej osobie, Stefan Tempier, potępiając arystotelizm załącza do tego potępienia szereg tez Tomasza. Do potępień tych przyłączają się biskupi: Oksfordu - Robert Kildwardy, dominikanin i Londynu - Jan Pekham, franciszkanin. Ciało Tomasza stało się przedmiotem sporu pomiędzy dominikanami i cystersami z Fossanuowa, w wyniku którego zostało ekshumowane, pozbawione głowy i wreszcie wygotowane.

W dniu 18 lipca 1323 r. papież Jan XXII w Awinionie kanonizował św. Tomasza, 14 lutego 1325 r. odwołano w Paryżu potępienie jego nauki. W XV w. teologię Tomasza ogłoszono jako obowiązujący wykład wiary, zagrożonej przez pogańskie nurty renesansu. Od tego czasu, przez stulecia, powtarzano sformułowania i definicje św. Tomasza, często bez ich należytego zrozumienia, zwykle bez odwołania się do jego metafizyki lub dorabiając do nich jakiś dowolny, obcy tomizmowi, komentarz filozoficzny. Taki wykład prawd wiary nie był ani przekonujący, ani dobry. Dopiero pod koniec XIX w. wobec nowego, niespotykanego dotychczas zagrożenia wiary właśnie przez rozmaite systemy filozoficzne, papież Leon XIII apeluje do intelektualistów o odrodzenie pełnej myśli św. Tomasza. Niełatwo jednak zrozumieć poglądy jakiegoś uczonego po 700 latach niemal całkowitego zapomnienia.